

A kölcsönkönyvtár

Részlet egy készülő regényből

Friss, de már forró is volt a reggel; Antónia szorosra engedte redőnyeit, a léceknek pörkölődött szaguk volt az odatűző napban. Csak a sarokerkélyt hagyta nyitva, ahonnan jólesett az árnyékos oldalra átnézni: az ablakokban ágy-nemük szellőztek, a Zerge utca a sportpályán túl forró párába borult, jobb-kézt a sugárúton elhaladt a vágóhídi villamos. Még mindig érkeztek szeke-
rek, de már ritkábban, s nemsokára az úttest közepén két lovas jelent meg, elől egy főhadnagy, mögötte a lovásza. Antónia még megvárta Wolf főorvost, akinek hatalmas teste kétoldalt kidagadt a csillogó kerékpárról, térdnad-rágos, fehér burett ruhát viselt, kopasz fejébűjja sötétbarnára sült a regattai evezésektől, mellette futott farkaskutyája. A főorvos elengedte a fél kor-mányt, intett Antóniának, és lassan tovagördült.

Ideje indulni a kölcsönkönyvtárba: keresnie kellett a kulcsokat, mert nem az előszobai fogas kampóján hagyta, mint szokta, hanem a konyhaasztalon találta meg. A sugárúton, a magasföldszintű házak ablakai nyitva álltak, kredencek teteje látszott, nagyított fényképek, az ágyak felett Szűz Máriák, olajnyomatban, s mindegyik lakásból ugyanaz a szag áradt, ágyak, padló-viasz, szellőztetett szekrények szaga. Az udvarokon vödörket öntöttek ki, né-hol kannákból öntözték a járdát, melyen még meglátszottak a széttaposott hársfavirágok mézes nyomai. Minél beljebb haladt, annál inkább életre kelt a város, már felébredtek a műhelyek, a tejcsarnok előtt tejeskannák szaga, Birschinger fűszeresek fabódéjuk elé salátákat, káposztákat raktak, a mészár-szék felett falból kitekintő ökörfej aranylott. A kevés járókelő zárkóztottan haladt egymással szembe, mert az emberek ebben a városban nem szívesen köszöntek egymásnak, nem szívesen álltak meg beszélgetésre, mintha gyanús ügyekbe keverednének az ilyesmivel. Antóniának azért estek jól a főorvos reggeli üdvözlései, mert ez a férfi különbözött a város lakóitól, nyílt volt, le-mezeket gyűjtött és evezett, s így bohém hírébe került. Ezek a helybeliek úgy nézik egymást, mint betolakodott idegeneket, holott itt születtek. Igen, de évtizedekkel ezelőtt sokan telepedtek be, tisztviselők, kereskedők, s ettől tartós feszélyezettség maradt vissza, féltékeny védekezés, kicsinyes gyanak-vás. Nem csak az őslakók, de a jövevények közt is.

Forró, üres mellékcúák nyíltak, s a kaszárnyák is úgy álltak, mint-ha az egész hadsereg leszerelt volna. Pedig trombiták szóltak, de a szérűs-kert felől. Mikor a térre kiért, a nagy bérházakon fehéren folyt szét a hőség, piros kupola emelkedett a világoskék égbe, állához emelt kézzel tűnődött a fekete szobor, a bérkocsiállomáson a lovak szelíden hajtották le fejüket, ár-nyékban álltak, s körülöttük az aszfalton még nem száradtak fel a vitzócsák. A temetői villamos az újságkioszk előtt várakozott, s a sarki kávéház ablakai fölél ponyvákat vontak.

Miközben kis kölcsönkönyvtára felé haladt Antónia, a nyár véglegesen birtokba vette a várost; a híd alatt csillogtak az örvények, a parti fűzesből ideiglenes tűzhelyek füstje emelkedett, a regattaházakból nyilvessző keskeny-ségű szkiffeket tettek a vízre, a fakorlát fölé függő kosaras muskátlikat meg-

öntözték, egymás után érkeztek a tutajok, nagy fekete kalapos tutajosokkal, akik tüzet raktak a szálfákon, és bográcsban főzték a puliszkát. Antónia pedig megállt az órásüzlet előtt, melynek kirakatában az üvegbúrás óra szerkezetét inga helyett parányi hinta hajtotta, melyen matróruhas kisfiú ült. A Feketesas utcában a festéküzlet előtt a járdára csurgatott kátrány lágy, fekete csikozatot teregetett szét.

„Flóra az esti gyorsal érkezik” — emlékeztette magát újból és újból Antónia, mint olyan eseményre, mely miatt aggódhat is. Aggályos, szorongó természetű volt, és félt, hogy húga hibákat talál majd életmódjában, lakásában, és korholja, gúnyolja. De mi ez a hirtelen látogatás? Történt valami? Antónia a szívére szorította kezét, megszokott mozdulattal, ahogyan szorongásában szokta. Fagylaltárus toltá kétkerékű kocsiját, megállt az árnyékban és csengettyűt rázott. Az egykori fogadó udvarára most is beálltak a szekerek és tárkocsik, akárcok hajoltak ki az államvasúti épület kertrácsa fölé, s a boltosok tétlenül vártak vevőkre a Püspökbazár előtt. A hírlapok még mindig visszatértek a frankhamisítási perre. Antónia azonban sohasem olvasott újságot, de kölcsönkönyvtárában az előfizetők fogadására készen, a visszahozott könyvekbe bele-belelapozott. A kerékpárüzletből, melynek üveglapjai mögül színes küllők viritottak, vázak csillogtak, üzletnyitás idején rendszeresen megjelent az inas, hogy a kölcsönkönyvtár vasredőnyének felhúzásában segédkezzék. Redőnyfelhúzás után az inas takarította ki a könyvtárat is. Antónia az üzlethelyiséget kellemesen hűvösnek találta; nemsokára eléri a járdát a nap, és a könyvek csomagolópapír borítása megpörkölődik. Tisztaság és rend volt a kölcsönkönyvtárban, könyvek nem heverték szerte, barnásszürkén húzódtak a könyvsorok, tintával kirajzolt, nagy számjegyeikkel. A könyvtár magja apai örökség: Galamb Ödön közjegyző hátrahagyott könyvei, Jókai, Mikszáth, Eötvös Károly sorozatai, és a Klasszikus Regénytár, Singer és Wolfner kiadványai a háború előtti évekből — Tutsek Anna, Tábori Piroska, Szikra, Tormay Cecile, Herczeg Ferenc. Az olyan moderneket, mint a Két fogoly, már neki kellett beszereznie, és vásárolt Bródy Lilit, Körmenyi Ferencet is, és nehezen jutott hozzá Erdős Renée-hez. Hát még Surányi Miklóshoz, Csathó Kálmánhoz. A Délmagyarország irodalmi rovatában kísérte figyelemmel az új irodalmat, de igazán bizalma csak a klasszikusokhoz volt, oroszokhoz, németekhez, ritkábban a franciákhoz, de az amerikaiakhoz egyáltalán nem. Óvakodott Dekobrától, a Hálókocsik angyalát be sem jegyezte a katalógusba, melyet előfizetői lapozgatnak. Legtöbbjüknek ő szolgált jó tanáccsal, nem a maga ízlése szerint, hanem a visszahozott könyvek olvasóinak önkénytelen segítségével, akiket óvatosan kikérdezett. Ővé volt az egyetlen kölcsönkönyvtár a városban, s emiatt foglalkozását valamiképp fontosnak és rangosnak érezte. Várta az ügyfeleket, akik majd vakító fényből belépnek a homályos, hűvös bolthelyiségbe, s ő fekete köpenyben, mértéktartó nyájassággal áll rendelkezésükre, hagyja, hogy a könyvjegyzéket ide-oda forgassák.

Özvegy Roboz Frigyesné, született Galamb Antónia megélhetésének egyetlen forrása, a csekély özvegyi nyugdíjon kívül, a kölcsönkönyvtára volt. Közepes forgalmú üzlet, korlátozott növedéssel. Beírta vele, egyedül élt, amióta férje a Trieszti Biztosító hivatalnok, öt évvel a háború után, az olasz fronton szerzett tüdőbajában elhalálozott. Tartalékos főhadnagyként szerelt le, s attól kezdve csak hivatali munkájának élt, nem vett részt a politikai mozgalmakban, s amikor a tengernagy az új hadsereg élére állt, valósággal bújkált

egykori tisztársai elől, akik csatlakozásra szólították, „tényleges” állományba, és várható előléptetéssel. Nem valamiféle politikai okok bírták tartózkodásra, hanem egyetlen, nagy szenvedélye, mely betöltötte életét: a futballbírói hivatás. Önkéntes munka, mely áldozatokkal is járt — hányszor kifütyülték, két ízben alig kerülte el a megveretést. A Szukováthy téri pályán vasárnaponként zsebében tartotta a kis oldalkapu kulcsát, hogy idejében kimenekülhessen, s eljuthasson közeli otthonába. A Zerge utcába a sportpálya szomszédsága vonzotta őket, s Antónia, valahányszor kitekintett ablakán, elszorult szívvel gondolt az időkre, amikor férje hazatértét várta. Ómaga félt a pályától, az ordítózó emberektől, a félig rongyos játékosoktól, s ilyenkor a férjétől is, aki őt mintha meg sem ismerte volna. Háromszor-négyszer nézett végig mérkőzést, és többé be nem tette lábát a sporttelepre. Mégis, rá kellett jönnie, hogy annyi heves jelenet ellenére, férje népszerű a városban, némelyik üzletben, s a korzón megismerték, a kávéházban asztalukhoz hívták a labdarúgás rajongói. Ezek a rajongók nem tartoztak ahhoz a társasághoz, melyet felsőbb leányiskolás korában Antónia megszokott: kis fizetésű hivatalnokok, boltosok, mesteremberek. Lelkesek voltak, s lelkes a férje is, ami különös jelentőséget adott neki, és ettől szerelem és büszkeség olvadt egybe Antónia lelkében.

Milyen rövid ideig tartott ez a mozgalmas élet! Az egyik mérkőzést szakadó esőben fejezték be, Frigyes megfázott, tüdőgyulladást szerzett, s az orvosok szerint ez lobbantotta föl lappangó tüdőbaját. Az egykori futballrajongók közül pedig senki sem látogatta az özvegy kölcsönkönyvtárát, s egyre többen szoktak le róla, hogy a piacon, vagy a korzón köszöntsék. Mert néha végig kellett mennie a Kárász utcán: ó, azok a régi, a leánykori korzózások, kart karba öltve, Flórával, s oldalukon a fiúk, jogászok, szünidőző ludovikások, fiatal tiszték.

1919 tavaszán Flóra elmaradt a korzóról, s a Stefánia sétányon, a híres cigány fehér márványszobra előtt találkozott Palot Rezsővel, a fiatal vöröskatonával, Palot Lajos városi főmérnök fiával, akit a Műegyetemről vittek ki a frontra, honnét szabadságra utazván, szülővárosába, útját a fővárosban megszakította és beállt a Tanácsköztársaság hadseregébe. Harcolt a Felvidéken, bevonult Kassára, a nemzeti zászlókat bevonatta az utcában, ahol szállása volt. Kisebbséges sebesüléssel került haza, így találkozott Flórával, akit a tánciskolából, gimnazistaként ismert. Három hétig se sétáltak a Stefánián, máris összeházasodtak, polgárilag, Rezső a vöröscsillagos sapkájában vett részt a rövid szertartáson. Albérletbe költöztek, mert Flóra apja, Galamb Ödön közjegyző, már özvegyember, a lányát kitagadta, vesztüket jósolta, s akkor sem engedte be házába, amikor várandósan magára maradt, mert a fiatal férjet a rendszerváltozás első napjaiban letartóztatták, s a katonai fogházban tartották. Antónia férje, Roboz Frigyes főhadnagy, aki akkor még nem szerelt le, egyenruhásan jelentkezett a börtön parancsnokánál, Deseő Lajos őrnagynál, és újdonsült sógoráért, mint királypártiért, kezességet vállalt. Frigyes ugyanis királypárti volt, és titokban az őrnagy is — Palot Rezső előtt kinyílt a börtönkapu, s meghúzódhatott a Felsővárosban, albérletükben, miközben Flóra terhessége előrehaladt. A városban francia hadsereg tanyázott, a rendet fenntartotta, mégis, a tengerőrnagy katonái, különösen a huszártisztek, szélesen garázdálkodtak, fűzőt viseltek, és a csizmájukban pisztolyt. A Tisza véres hullákat vetett ki, Flóraék nem tudhatták, mikor sújtanak le rájuk. Rezső óvatosságot tartott a Rókuson néhány gázgyári elvtárssal, előkészítette szökésüket, melynek Flóra szülése után kellett megtörténnie.

Azon a nyáron Antónia férje megkezdte a futballbíráskodást, a Szukováthy téren, Flóráék fölsővárosi utcájában pedig sűrűn összehajoltak a lombok. Roboz Frigyes vékony, bajuszos, sápadt férfi volt, lerítt róla, hogy nem egészséges. Palot Rezső azonban maga az egészség, magas, szép, mint egy herceg, a nők rajongtak érte, s tüstént feltűnt, ahol megjelent: ezért kellett is különös óvatossággal rejteznie. Egy nyomdásznál volt az albréletük, becsületes embernél, aki szerencsére nem vett részt a mozgalmakban. A szomszédság a nyomdászékkal egyívású volt. A ház mögött, a téglafal tövében, orgonabokrok közt még levegőzni is lehetett, a kapu mindig zárva volt, s a levélszekrénybe időnként pénzt dobtak be, mely Antóniáéktól származott. 1920 tavaszán Flórának a fölsővárosi Kórodába kellett befeküdnie, ahol megszülte leánygyermekét, a kis Dórát. Akkorra már a tengernagy darutollasai kivonultak a városból, az érdeklődés Budapest felé irányult, és Paloték megértőbbek is voltak, mint Flóra apja, a nyugalmazott főmérnök szelíd, szép öregúr, felesége, Etelka pedig okos, erélyes asszony: fiúk családját óvatos támogatásban részesítették, s unokájukkal szűkebb körben még büszkélkedtek is.

Csecsemőszemét a kislány kinyitotta és a volt vöröskatona hallani sem akart róla, hogy megkereszteljék. Antónia azonban nem engedett: a Szent Demeter templomban tartották keresztviz alá a kislányt, egy hűvös áprilisi délelőttön, s a templomból távoztukban olyan szél fújt a téren, hogy berkocsit kellett fogadniok. Roboz Frigyes ez alkalommal is a főhadnagyi egyenruháját viselte, melyet otthon sietve levetett, hogy délután a Szukováthy téren bíráskodhassék. Flóra hálás volt a kereszttségért, az egykori vöröskatona pedig rejtelmesen nézett maga elé. Antónia úgy érezte, hogy a fiatal apa nem örül eléggé a gyermeknek.

A szerb területektől csak egy őrszem választotta el őket, a Tisza-hídon, sárgaborsó színű köpenyben. A nyomdászék megszerezték az átlépési engedélyt, és május végére már Bécsből érkezett Palotéktól képes levelezőlap. Ideje volt: kevéssel távoztuk után a nyomdászt letartóztatták miattuk, s a rendőrségen még a nyugalmazott főmérnök neve is szóba került, de ő olyan tekintélyes volt a városban, hogy nem mertek hozzányúlni.

Antónia azóta nem látta Flórát, s most itt a távirata, hogy Dórival az esti gyorssal érkezik. Közben dél lett, a levegő higanyosan fénylett, Kossuth Lajos bal kezébe emelte tollas kalapját és előkelő mozdulattal tartotta ki a jobbot. A sarki kávéház ajtajában a kávé s tikkadtan, fekete lüszterkabátban szemlélődött, a sarkon a patika óriás hőmérője harminc fokot mutatott, s hűvösséget csak a túlparti liget faszorai nyújtottak, meg a Fő fasor folytatásában sorakozó villák, de a tenispályák semmiképp, és kellemes volt üldögelni Neptun kútja mellett, ahová a Vigadó tornácáról halk cigánymuzsika hangzott át, melyet mintha a konyha füst- és zónapörkölt szagai hordoztak volna magukkal. Szokás szerint ebben az órában jött meg a kölcsönkönyvtárba Bokor Pista, a gimnazista, nyugán, lány, barna tekintetével, szelíden, de hangjában máris jövendőbeli egyetemi katedrák tónusával. Barátja, Kövesi Dezső, Tiszta Emmának, Antónia barátnőjének fia odakünn, a járdán várakozott, soványan, kigombolt ingjéből előugró csontos ádámcsutkával, és mindig nyugtalanul, s most is lábának lendítéseivel, mintha labdát rúgna. Kövesi Dezső olyan türelmetlen tekinteteket vetett a kölcsönkönyvtárba, mintha barátja már fél órája vártna, pedig Bokor Pista csak most rakta le a hóna alatt hozott, csomagolópapírba csinosan burkolt könyveket. „Miért nem hozza be a barátját?” Bokor nem merte elárulni, hogy Kövesi Dezső pénzcsekjéből nem futja kölcsönkönyvtári

előfizetésre. Antónia tapintatosan irányítani próbálta Bokor Pista könyvkölcsönzéseit, és csak *komoly* könyveket ajánlott, mint most is, a Háború és békét, melyet ugyan nem olvasott végig, de tudta, hogy az oroszok mind *komolyak*. „Történelmi regény és az elején franciául beszélnek.” — „Történelmi?” — csilant fel Bokor Pista szeme és máris vitte a Klasszikus Regénytár három kötetét. Kövesi Dezső olyan izgatottan indult útnak, hogy Bokor alig tudta utolérni.

Üzletzáráskor illedelmesen átjött a kerékpár-kereskedés inasa, a redőnyt lehúzta, és díjmentesen kapta kölcsön a Nick Carter legújabb füzetét. Sárga fényben úszott a délután, Antónia a karjára akasztotta fekete táskáját, átvágott a téren, az Európa szálló előtti villamosmegállóhoz, hogy az indóházhoz idejében érkezzen. A másik szálloda, a Royal elé súlyos táskákkal kereskedelmi utazók érkeztek, fönt, az oromzaton a HOTEL ROYAL nagy, fehér bádogbetűi előtt kibontott vasesernyőre emlékeztető szerkezet sötétlett, lámpák szunnyadtak benne, melyek este visszavert fényükkel világították meg a szálloda nevét. Mindenfelé építkezések folytak, s némelyik hírlap megrovón emlegette a kultuszminisztert, aki díszes egyetemi épületekre pazarolja a külföldi kölcsönt. Mikor a külvárosokban nincs csatornázás! „Mindent egyszerre?” — vont vállat keserűen a kultuszminiszter.

Antónia hálásan tekintett a Boldogasszony sugárút lombsátorára, habár ő a Petőfi Sándor sugárút hársait szerette igazán. A vasúti állomás épületébe ő is elfogódottan lépett be, akárcsak a többi lakos. Tisztaságában, ápoltságában ábrándos utazások előszobája volt ez az indóház — a főváros előszobája, és itt senki sem hangoskodott, türelmesen váraakoztak a pénztáraknál, az emeleti váróterem bőrpamlagain úgy ültek, mint egy szalonban, miközben a peron előtt titokzatosan érkeztek és indultak a vonatok. A *resti* körülkerített asztalai felett itt is kosaras muskátlik és begóniák függtek, akárcsak a regattákon. Apácák és katonatisztek, és kivasalt egyenruhában, állsziójasan, szuronyosan, két csendőr. Antónia a peronon fel s alá sétált, és ilyenkor, amikor sok ember közé került, idegennek érezte a várost; ismerősöket nem látott. Érezni lehetett a Tisza közelségét, a vasutasok ünnepélyesen viselkedtek, az állomásvasúti tisztek szolgálatban fehér kesztyűt viseltek.

Flóráék nem a második, hanem a harmadik osztályról szálltak le, pedig az asszony igen elegáns volt, Antónia felismerte ruháján a bécsi divatot. Hogyan illett harmadik osztályra ez a fehér cipő, fehér harisnya, a sűrűn csíkos, világos ruha, kazakkal, melyet fonott, világos öv fogott össze, és a széles karimájú szalmakalap? Antóniát balsejtelem fogta el, mikor nővérét a lépcsőn meglátta. Flóra maga emelte szalmafonatú útításkáját. Dóra fehér matróruhában, fehér térdharisnyában, apródfrizurában, vörösésbarna haja alatt csillogó, keskeny szempár, sűrű szempillák, kissé duzzadó ajak. Antónia sötétbarna volt, a szeme zöld, Flóra pedig vörhenyes szőke, s a szeme világoskék. Antónia úgy érezte, Flóra mellékesen viseli a szép ruhát, ügyet sem vet rá, csak az izlése biztos — őt nem hatotta át a ruhája, mint az öltözni szerető, többi nőt.

— Rezső jól van? — hangzott Antónia első kérdése, de Flóra szűkszavúan csak odavetette:

— Majd mindent elmondok. Elváltunk.

A kis Dóra csak németül beszélt, felületesen csókolta meg nagynénjét, elmerülten nézte a vendéglő terített asztalait, minden asztalon vázában virág. Valamit kérdezett az anyjától, de Flóra lesöpörte magáról a kérdést, türelmetlenül tartott a kijáratnak, mint aki nem akar ismerősökkel találkozni. Villamoson utaztak a Zerge utcáig, s gyalog az utcán végig, a Petőfi Sándor sugárút

sarkáig; a baptista imaházból ének hallatszott, s a kórusra külső falépcsőn lehetett felmenni; a lakatos udvarát díszes kovácsolt vasrács zárta el, magas kapu, és a járda fölé tartóoszlopról vassárkány nyújtotta nyakát. A Szukováthy tér jegenyéi, és a betonkerítésen kifestett hirdetések, köztük a legszebb egy cukrászé: puncstorta, mellette pohárban habos kávé.

Antónia megtartotta a lakást, melyben férjével lakott; a lépcsőházat üvegfallal választotta el a kis függőfolyosótól, melyet betöltöttek a nyárra kitett szobanövények. Idelátszottak a sugarút hársfái, köztük kihúzva a villamos sötét-kék vezetékpárja. Flóra, ahogy emlegetni szokta, „egyszál ruhában” ment férjhez, Antónia azonban, még a háború előtt a szülőktől három szoba berendezést kapott, s amikor a közjegyzőék nemrég, csaknem egy időben elhaláloztak, bútoraik közül is idekerült néhány darab: a három szoba túlszűfolódott. Antónia az ebédlőjére volt büszke, a „román stílusú” két tálalóra, világos, kemény fából, csavart oszlopokkal, a hozzájuk illő kihúzható súlyos ebédlőasztalra, mely bútorokat mintha a Bánk bán operai díszlete ihlette volna. A lila mintás, sötét falfestés is illett ehhez a komor berendezéshez, bár a falakat Antónia festményei élénkítették, leánykorából, amikor nemcsak zongorázni, de festeni is tanult, s levelezőlapról egy velencei jelenetet másolt közepes méretben — hölgyek és urak szállnak a lépcső alatt várakozó gondolába —; a nagyobbik tálaló felett gyümölcs csendélet függött, felvágott görögdinnye, őszibarack és üvegtálban málnabefőtt — ugyancsak másolat, színes műmellékletről —, de itt az üvegtál és a belé merített nagy ezüstkanál formái-színei összezavarodtak.

Dóra kinn maradt az előszobában és lemerülten a hosszú, színes, bekeretezett fényképet szemlélte, mely a fiumei kikötőt mutatta, tintakék tengerrel és a móló mellett horgonyzó hóféhér hajókkal. Férjével két esztendőtt élte Fiumében Antónia, a háború előtt, mikor Roboz Frigyes a Biztosító ottani fiókját vezette. A Via Buonarotti tetején, a Casa Sepichben laktak, előttük a kikötő, melyben néha csukaszürke hadihajók jelentek meg; de érkeztek japán gőzösök is, és ezek egyikén Frigyes két japán legyezőt vásárolt; az ebédlőben akasztották falra őket, két ablak közé. Legtöbbet a *siroccótól* szenvedett, de a tengert viharban szerette, alacsony felhők alatt, fehér tarajú hullámokkal. Örömmel járt a piacra, ahová régi kapun át lehetett jutni, de bizalmatlanul haladt el a tengeri halakat kínáló asztalok mellett, és az ottani ételek közül csak az édes sárgakását próbálta ki. Egy alkalommal hajón átkeltek Abbáziába, s készültek Velencébe is, mert egy nap alatt megjárhatták volna, de mindig halogatták, mígcsak ki nem tört a háború. Visszaköltöztek Szegedre, Frigyes bevonult, Antónia egy ideig a szüleinél lakott, majd kivették a Zerge utcai lakást. Most ott állt a fiumei tájkép előtt a kis Dóra és Antónia nem akarta őt megzavarni — valahogy szívesen engedte be a múltjába a kislányt. Flóra azonban ingerülten hívta — „ez a gyerek mindig elbáméskodik”.

Flóra ideges és bosszús volt, mint oly gyakran, leánykorában is, gyakran ok nélkül. Kelletlenül csomagolt ki, orrát fintorította a szekrény szagától, elkeseredett, amikor felfedezte, hogy ruhadarabokat Bécsben hagyott. „Ennek a gyerekek holmijától nem jut hely az én ruháimnak.” Dóra békésen hallgatott, megszokta, hogy útjában van az anyjának. Antónia megsimogatta a kislány fejét, a sima és selymes haját, és Dóra észre sem vette, mint valami kedves, fiatal állat. Antónia tört németiséggel elmesélte Dórának, hogy a fiumei mosókonyhában fahamuval mostak, márványkádban — egy réteg ruha, egy réteg hamu. „Mit érdekli a gyereket a nagymosás!” — intette le a nővérét Flóra. Úgy mozgott a szobában, mint ruhában, mely dörzsöli, szorítja. Székekbe ütközött,

asztalsarkok miatt szisszent föl. Máris bosszantotta ez a lakás, ez az egész város. Antónia segíteni próbált a kicsomagolásnál, de a húga elhárította — „csak összezavarsz mindent, hová tetted a csipkés kombinémat?” Flórának főként a fehérműje volt finom és ízléses, ő azonban ezeket a holmikát is közönyösen birtokolta, egyik darabot se tudta szeretni.

A két nővér az ikerágyban fog aludni, Dórának a harmadik, az erkélyes szobában vetett ágyat Antónia. Anyjának ingerült ide-oda mozgásai közben Dóra télen és nyugodt maradt, mint aki megszokta, hogy felesleges. Antónia érezte ezt, és a kislányra néha szomorúan rámosolygott. Már azóta, hogy a vagon lépcsőjén meglátta, fájdalmas vágya és szeretete támadt a gyermek iránt — neki nem lehettek gyerekei. Vágyó szeretetet érzett Flóra iránt is, így volt ez gyerekkoruk óta, fájdalmas hajlam, mert húga a pusztá jelenlétével feszültséget és kelletlenséget keltett, s Antónia ezt türelemmel tűrte, sőt hűgát, maga sem tudta, miért, még csodálta is.

A lakás legsötétebb helyisége a konyha volt; a növényekkel zsúfolt, erkélyszerű függőfolyosóra nyílt. A konyhaasztalon, nyitott konyhaajtó mellett, hideg teát vettek magukhoz, hozzá sajtot és felvágottat.

— Lámpaoltás után mindent elmesélek — rázta le magáról Flóra nővérének súlyos és néma kíváncsiságát. Némán ettek, testvériesség, családiasság nélkül. Antónia azzal vigasztalódott, hogy Dórának jó étvágya van. Pedig keskeny és nyúlánk, mint egy virágszál. Hogyan tévedt közénk ez a gyermek? Itt van és egyre érzi, hogy itt semmi keresnivalója. Antónia csalhatatlanul érezte, hogy ő is, meg a környezet is idegen ennek a gyermeknek, aki nem ellenséges, de nem tehet róla, hogy idegen.

A nővérek a hálószobába zárkóztak, a harmadik, az erkélyes szobában a kislány egyedül maradt, lefekvéshez készülődött. Élénk figyelemmel vette számba a szoba bútortzatát, s tudatában jelen volt az egész lakás alaprajza, minden helyiségével. Utcákon nem tudott tájékozódni, de a lakásokban azonnal, és a bútorok közt is. A „román” ebédlő valamiért elszomorította, az erkélyes szobát azonban barátságosnak találta: itt gyűltek össze az öreg Galambék megmaradt bútorai. Dórát a bútorok mindig megszólították, közölték szerény titkaikat, öreg asztalosmesterek vésőinek üzenete suttogott, a székek készségesen álltak, a szekrények szívesen hozzáhajoltak volna, de a derekuk megmerevedett. Két üveges könyvszekrény, benne aranybetűs német könyvek, piros sorozatok. És zongora, meg zöld posztós íróasztal. Az erkély nyitva állt. Dóra félve lépett a küszöbre, félt az éjszakától. A Zerge utcán gázlámpák égtek, terjedelmes, fehér épület emelkedett, alacsony házak és udvarok felett messzire lehetett látni, valahol, a fákon túl nagy ablakok világítottak. A sugárút hársfasora félig eltakart egy bérházat, melynek földszintjén rózsaszín ernyős lámpa világított, és ettől a lámpától otthonossá, barátságossá vált az egész környék. De ismét meg kellett ijednie: a szemközti emeletes házban világos volt egy ablak, vetett ágyakra látott, melyeken hosszú, zsákszerű hálóingekben egy emberpár birkózott. Tépték, de mégsem bántották egymást, a nő néha felkiáltott, majd eltolították a lámpát és csendben maradtak. Dóra másnap elmesélte ezt a jelenetet az anyjának, aki csúnyán összeszidta érte. Messze vasúti hid lehetett, vonat dübörgött halkan. Langyos szél támadt, illatok érkeztek, ecetfák hajoltak az utcára az udvarokból, kút nyikorgott, és a városon túli világ, azok a puszták, szikes tavak, melyeket jövet a vonatból látott, betörték a városba. Újabb és újabb áramlatok érkeztek, Dóra bőrét

megérintették. Kitartóan, csúfan szólt valahol egy szál hegedű, kurjongatás hallatszott, majd sebzett ember ordítása, és ismét csend.

Dóra felnézett a csillagokra, melyek itt közel voltak a földhöz, s a Tejút is közel. Jöttek a hulló csillagok, ivben, lassan érkeztek, záporozott az égbolt. Dóra lefeküdt, fehér, pikétakarót húzott magára, és elaludt azonnal. Az éjszaka mélyén harangszóra ébredt: messze lehetett még a hajnal, mindenütt sötét volt, s az erkélyajtóból friss levegő áradt. Távolról érkezett a harangszó, de semmiképp sem támadólag vagy követelődzőn, hanem nyugodtan, megnyugtatón, egyenletesen, szélesen, mintha jó társává akarna szegődni.

PAPP LAJOS

Madárházban

*Valaha szálltak a dalok.
Suhantak fenn, a kék egekben.
Ma nyesett szárnyal totyorog
ami maradt, drótketreczekben,
vagy ül imitált ágakon.
Gyöngyszemében valódi bánat.
A föld alattuk valódi még,
bár egyre kő-sivárabb.*

*Valaha úgy röppent elő,
új fénycsóvaként, valamennyi
a semmiből, s énekelő
hitet mimelni, visszavenni,
érdekkel mérni, porciózni,
számolgatni egy sem tanult.
Megőrzött madárénekekből
felrémlik még ez a múlt*

*Valaha az ének adott
rangot-nevet ahány dalosnak.
Ma ketrecükön zománctáblák
felíratai fontoskodnak
nemről-fajról, leszármazásról.
Maga mind egyre szótlanabb.
Ehet tápot cementvályúból
a dróthálós ég alatt.*

*A madárház kétségtelen
komfortja hasznos zord időkben.
Reménytelen, kemény telek
hidegében, zúgó esőben
kuporognak a madarak benn.
Elnémult, sötétlő árnyak.
Egy-egy puhán lehull időnként.
A többiek még várnak.*